

Ar jauno romānu Mersjē ir pārspējis pats sevi. Grāmata liek aizrauties elpai, to nav iespējams nolikt malā. [...] Rokasgrāmata dvēselei, prātam un sirdij.

Die Welt, Vācija

Ik pa brīdim bija jānoliek grāmata, lai apdomātu kāda tās varoņa teikto. [...] “Nakts vilciens uz Lisabonu” ir intelektuāls izaicinājums lasītājam – vairāk nekā jebkurš cits romāns kopš, piemēram, Umberto Eko “Rozes vārda”.

BookPage, ASV

Šī grāmata – iespaidīga, nopietna un spoža – ir viens no dižajiem šīs sezonas atklājumiem.

L'Humanité, Francija

Lasītājs drīz aizraujas tikpat kaislīgi kā Gregoriuss, sekodams viņam pagātnes akačos. [...] Šī grāmata tik spēcīgi atbild uz svarīgākajiem eksistenciālajiem jautājumiem, ka spēj mainīt lasītāja dzīvi. Spožs romāns, kas vienlīdz saviļņo gan prātu, gan sirdi.

The King's English Bookshop, Soltleiksītija, ASV

Pēc šī filozofisko refleksiju viesuļa jūs būsi cits cilvēks. Tas droši vien ir vislielākais kompliments, kādu var izteikt romānam – un šī grāmata ir to pelnījusi.

Kristeligt Dagblad, Dānija

Elegants stāsts par to, kā viens cilvēks pēta otru. Romāna kompozīcija apbrīnojami skaisti apvieno iekšējo un ārējo ceļojumu, kurš izgaismo mūžīgos jautājumus: ko nozīmē būt cilvēkam, un cik tuvu mēs spējam iepazīt citus – un paši sevi.

Børsen, Dānija

Eleganta, meditātīva grāmata, [...] mūžsenā intelektuāļu dilemma, aplūkota aizraujošā stāstījumā. Intrīgējoša daiļliteratūra.

Kirkus Reviews, ASV

PASCAL MERCIER

Nachtzug
nach Lissabon

PASKĀLS MERSJĒ

Nakts vilciens uz Lisabonu

No vācu valodas tulkojusi

Silvija Brice

821 (494) – 31
Me 660

Pascal Mercier

NACHTZUG NACH LISSABON

Copyright © Carl Hanser Verlag München 2004

All rights reserved.

Vākam izmantoti attēli: © Dmitri Kessel/Gettyimages.

Image of woman © Jupiterimages

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Silvija Brice, 2013

© Mākslinieciskais noformējums, 3. izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2024
ISBN 978–9934–32–749–0

*Nuestras vidas son los ríos
que van a dar ne la mar,
qu'es el morir.*

Mūsu dzīves ir upes,
kas plūst uz jūru,
kura ir nāve.

Horhe Manrike (*Jorge Manrique*)

Nous sommes tous de lopins et d'une contexture si informe et diverse, que chaque piece, chaque momant, faict son jeu. Et se trouve autant de difference de nous à nous mesmes, que de nous à autruy.

Mēs visi sastāvam no raibiem gabaliem, tik nevienādiem un dažādiem, ka ikviens no tiem ik brīdi spēlē pats savu spēli. Tāpēc paši no sevis mēs atšķiramies tāpat kā no citiem.

Mišels de Monteņs (*Michel de Montaigne*), "Esejas" (*Essais*), Otrā grāmata, 1

Cada um de nós é vários, é muitos, é uma prolixidade de si mesmos. Por isso aquele que despreza o ambiente não é o mesmo que dele se alegra ou padece. Na vasta colônia do nosso ser há gente de muitas espécies, pensando e sentindo diferentemente.

Katrs no mums ir vairāki, ir daudzi, ir vesela patību gūzma. Tāpēc tas, kurš nicina kādu vidi, nav tas pats, kurš par to priecājas vai cieš no tās. Mūsu esamības plašajā kolonijā ir daudzu sugu ļaudis, kuri domā un jūt dažādi.

Fernandu Pesa (Fernando Pessoa), "Nemiera grāmata" (*Livro do desassossego*), 1932. gada 30. decembra ieraksts

PIRMĀ DAĻA

Aizbraukšana

1

Diena, pēc kuras Raimunda Gregoriusa dzīvē nekam vairs nebija lemts būt kā agrāk, sākās tāpat kā neskaitāmas citas dienas. Ceturksni pirms astoņiem viņš nogriezās no Bundesterases uz Kirhenfeldes tilta, kas veda no vecpilsētas uz ģimnāziju. Pa šo ceļu viņš gāja katru darbdienu, visu mācību gadu, un pulkstenis vienmēr rādīja bez ceturkšņa astoņi. Reiz tilts bija slēgts, un vēlāk viņš grieķu valodas stundā kļūdījās. Tā vēl nekad nebija gadījies un vairs negadījās arī pēc tam. Visa skola dienām ilgi runāja tikai par šo kļūdu. Jo ilgāk turpinājās diskusija, jo vairāk kļuva tādu, kuri uzskatīja to par pārklausišanos. Visbeidzot šī pārliecība guva virsroku arī to skolēnu vidū, kuri paši bija bijuši klāt. Gluži vienkārši nebija iedomājams, ka Munduss, kā visi viņu dēvēja, varētu pieļaut kļūdu grieķu, latīņu vai ebreju valodā.

Gregoriuss palūkojās uz priekšu, uz Bernes pilsētas Vēstures muzeja smailajiem torņiem, augšup uz Gurtena kalnu un lejup uz Āres upi ar glečerzaļo ūdeni. Brāzmais vējš viņam virs galvas trenkāja zemus mākoņus, grieza uz āru viņa lietussargu un svieda sejā lietus šaltis. Te viņš pamanīja tilta vidū sievieti. Tā bija atbalstījusies ar elkoņiem uz margām un lietus gāzmā lasīja kaut ko līdzīgu vēstulei. Papīra lapa bija jātur ar abām rokām. Kad Gregoriuss nāca tuvāk, viņa pēkšņi saņurcīja papīru, samīcīja to kamolā un ar sparīgu kustību aizsvieda pa gaisu. Gregoriuss nevilšus bija paātrinājis gaitu un tagad atradās vairs tikai dažu soļu attālumā no viņas. Un redzēja niknumu bālajā, slapjajā sejā. Tas nebija tāds niknums, kas var izlādēties skaļos vārdos, lai pēc tam izkūpētu. Tas bija sīksts, iekšupvērstis niknums, kas šajā sievietē noteikti gruzdējis jau ilgi. Nu viņa izstieptām rokām atbalstījās pret margām, papēži iznira laukā no kurpēm. *Tūlīt viņa lēks.* Gregoriuss ļāva vēja brāzmai aiznest lietussargu pār tilta margām, nosvieda zemē somu, pilnu ar skolas burtnīcām, un

izkiedza virteni skaļu lāstu, kas nepiederēja pie viņa ierastā vārdu krājuma. Soma atsprāga vaļā, burtnīcas izslīdēja uz slapjā asfalta. Sieviete atskatījās. Dažus mirkļus nekustīgi noraudzījās, kā burtnīcas satumst ūdenī. Tad izņēma no mēteļa kabatas flomāsteru, paspēra divus soļus, noliecās pie Gregoriusa un uzrakstīja viņam uz pieres ciparu rindu.

– Atvainojiet, – viņa ierunājās franciski, aizsūsusies, ar svešzemju akcentu, – taču es nedrīkstu aizmirst šo telefona numuru, un papīra nav līdzī.

Tad viņa palūkojās uz savām plaukstām, it kā redzētu tās pirmo reizi.

– Protams, es būtu varējusi arī... – Nu viņa, skatīdamās te uz Gregoriusa pieri, te uz savu roku, rakstīja numuru sev uz plaukstu virspuses. – Es... es negribēju to ielāgot, gribēju visu aizmirst, bet, kad redzēju krītam vēstuli... man vajadzēja to numuru noķert.

Lietus lāses uz biežajiem briļļu stikliem aizmigloja Gregoriusam skatu, un viņš neveikli taustījās pēc slapjajām burtnīcām. Šķita, ka pār pieri atkal pārslīd flomāstera smaile. Taču tad viņš atskārta, ka tas ir sievietes pirksts un viņa ar mutautu cenšas noslaucīt ciparus.

– Tas ir par traku, es zinu... – Un nu viņa ņēmās palīdzēt Gregoriusam vākt kopā burtnīcas. Viņš netišām pieskārs sievietes rokai, aizķēra celi, un abi, pasniegušies pēc pēdējās burtnīcas, sadūrās kopā ar galvām.

– Liels paldies, – viņš noteica, kad abi stāvēja aci pret aci, un norādīja uz viņas galvu. – Vai ļoti sāp?

Izkļaidīgi, nodurtu skatienu, viņa papurināja galvu. Lietus lāses krita viņai matos un tecēja pār seju.

– Vai drīkstu pāieties pāris soļu jums līdzī?

– Ēē... jā, protams, – Gregoriuss izstomīja.

Abi klusēdami devās līdz tilta galam un tālāk uz skolas pusi. Laika izjūta vēstīja Gregoriusam, ka ir pāri astoņiem un pirmā stunda jau sākusies. “Pāris soļu” – cik daudz tas ir? Sieviete bija pielāgojusies viņa gaitai un gāja līdzās tā, it kā šādi grasītos turpināt visu dienu. Mēteļa plato apkakli viņa bija uzslējusi tik augstu, ka Gregoriuss no sāniem redzēja tikai pieri.

– Man jāiet turp, uz ģimnāziju, – viņš sacīja un apstājās. – Es esmu skolotājs.

– Vai drīkstu nākt līdzi? – viņa klusu jautāja.

Gregoriuss vilcinājās un pārbrauca ar piedurkni pār slapjajām brillēm. – Nu, tur vismaz ir sauss, – viņš pēdīgi noteica.

Abi uzkāpa pa kāpnēm, Gregoriuss atvēra sievietei durvis, un tad viņi jau stāvēja vestibilā, kas allaž likās sevišķi tukšs un kluss, kad stundas jau bija sākušās. No abu mēteļiem pilēja ūdens.

– Pagaidiet šeit, – Gregoriuss sacīja un devās uz tualeti pēc dvieļa.

Pie spoguļa viņš noslaucīja brilles un nosusināja seju. Uz pieres vēl arvien vīdēja cipari. Paturējis dvieļa stūrīti zem siltā ūdens, viņš jau grasījās sākt berzt, kad piepeši sastinga. *Tas bija tas mirklis, kas izšķīra visu*, viņš domāja, pēc vairākām stundām atsaukdams atmiņā notikušo. Jo vienā rāvienā viņam kļuva skaidrs, ka viņš nemaz *negrīb* izdzēst pēdas, kas palikušas no tikšanās ar noslēpumaino sievieti.

Viņš iztēlojās, kā ar telefona numuru uz pieres nostāsies klases priekšā, viņš, Munduss, visuzticamākais un aprēķināmākais cilvēks visā šajā namā un, iespējams, visā skolas vēsturē, nostrādājis šeit vairāk nekā trīsdesmit gadu, nevainojami pildījis savus pienākumus, ģimnāzijas pilārs, varbūt drusku garlaicīgs, toties cienīts un savu satriecošo senvalodu zināšanu dēļ bijāts pat augstskolā, savu audzēkņu mīļi izzobots; katrs gadagājums pārbaudīja viņu no jauna, piezvanot nakts vidū un lūdzot izskaidrot kādu reti pieminētu sena teksta fragmentu, un ik reizi nekavējoties saņēma tikpat sausu, cik izsmeļošu informāciju kopā ar kritisku komentāru par citiem iespējamiem viedokļiem, un tas viss izskanēja viengabalaini un tādā mierā, kurā nebija ne vēsts no dusmām par traucējumu – jo tas taču bija Munduss, cilvēks ar neiespējami vecmodīgu, gandrīz vai senlaicīgu vārdu, ko gluži vienkārši *vajadzēja* saīsināt un nevarēja saīsināt citādi kā vien *šādi*, un šis *mundus* piedevām izgaismoja šī cilvēka būtību tik labi, kā nespētu neviens cits vārds, jo viņš kā filologs tik tiešām nesa sevī ne mazāk par veselu pasauli vai pat vairākas veselās pasaules, viņa galvā līdzās jebkuram latīņu un grieķu teksta fragmentam bija arī jebkurš ebreju teksta fragments, un tas bija līcis brīnīties jau dažam labam Vecās Derības katedras vadītājam. *Ja vēlaties redzēt*

īstu zinātnieku, mēdza sacīt rektors, iepazīstinādams jaunu klasi ar Gregoriusu, *tad te viņš ir.*

Un šis zinātnieks, tagad domāja Gregoriuss, šis bezjūtīgais cilvēks, kurš dažiem šķiet sastāvam vienīgi no mirušiem vārdiem un kuru tie kolēģi, kas apskauž viņu par to, ka viņš ir tik iemīļots skolēnu vidū, naidīgi saukā par *Papirusu*, – šis zinātnieks ienāktu klasē ar telefona numuru, ko viņam uz pieres uzrakstījusi izmisusi sieviete, acīm redzami svārstīdamās starp niknumu un mīlestību, sieviete sarkanā ādas mētelī un ar pasakaini maigu, dienvidniecisku balsi, kas skanējusi kā bezgalīgi garumā stiepti čuksti, kuri, jau tikai uzklausi vien, padara otru par līdzzinātāju.

Kad Gregoriuss atnesa divieli, sieviete iekoda zobos ķemmi un ar divieli izslaucīja garos, melnos matus, kas gulēja mēteļa apkaklē gluži kā traukā. Vestibilā ienāca ģimnāzijas šveicars un, ieraudzījis Gregoriusu, izbrīnījies ieskatījās laicrādī virs ieejas durvīm un pēc tam savā rokaspulkstenī. Gregoriuss, kā allaž, pamāja viņam ar galvu. Garām aizsteidzās kāda skolniece, skriedama divreiz atskatījās un aizjoza tālāk.

– Manas stundas notiek tur augšā, – Gregoriuss sacīja sievietei un norādīja pa logu uz citu ēkas daļu. Ritēja sekundes. Viņš juta savus sirdspukstus. – Vai gribat nākt līdzi?

Vēlāk Gregoriuss nespēja noticēt, ka tiešām ir to pateicis; tomēr laikam bija gan, jo pēkšņi abi gāja uz klasi, viņš dzirdēja savu gumijas zoļu čīkstoņu uz linoleja un sievietes zābaciņu klakškus pret grīdu.

– Kāda ir jūsu dzimtā valoda? – viņš nupat bija pajautājis.

– *Português*, – viņa bija atbildējusi.

Šis *o*, ko viņa pārsteidzošā kārtā izrunāja kā *u*, kāpjoši gaišais, savādi aplāpētais *ê* un mikstais beigu *š* Gregoriusa uztverē apvienojās melodijā, kura izklausījās daudz garāka, nekā bija īstenībā, un kurā viņš mīļuprāt būtu klausījies visu dienu.

– Pagaidiet, – viņš tagad sacīja, izņēma no žaketes kabatas bloknotu un izplēsa lapu. – Numuram.

Viņš jau bija uzlicis plaukstu uz durvju roktura, kad pēkšņi palūdz, lai sieviete atkārtu pirmītējo vārdu. Viņa atkārtoja, un Gregoriuss pirmo reizi ieraudzīja viņu pasmaidām.